

מעדותה של גיטה יודילביץ' על הרציחות בפורט התשיעי ליד קובנה

יודלביץ גיטה, ילידת קובנה (Kaunas), ליטא, 1929.

קובנה הייתה במדינת ליטא העצמאית. אביה של העדה היה מהנדס וקבלן בנין והיא למדה בבית ספר יהודי. עם כניסת הרוסים לליטא ב-1940 איבד האב את עבודתו ואת דירת המשפחה וגיטה עברה יחד עם הוריה לבית הסבים. בקיץ 1941, כבשו הגרמנים את קובנה ומשתפי פעולה ליטאים רצחו יהודים ברחובות. אמה של העדה החביאה אותה אצל ידידה ליטאית בשם ידוויגה מוראליינה. העדה גורשה יחד עם הוריה לגטו סלובודקה (Slobodka). בעקבות סלקציה היא כמעט נשלחה למוות, אך חבר של אביה הצליח לשנות את הגזירה. לאחר מכן הועברה העדה לחברה נוצריה והתחבאה שם, עד שחרורה עם כניסת הצבא האדום לאזור ב-1944. העדה חזרה לקובנה ונשארה בליטא יחד עם אמה עד שנת 1971, ורק אז עלתה למדינת ישראל שם נפגשה עם אביה.

אחרי זמן מה, אני לא זוכרת אחרי כמה זמן, התחילה האקציה האמיתית, אבל אנחנו גם לא האמנו, לא ידענו שככה ירצחו. חשבנו שכמו בפולין, יעשו איזו נימנסלנד, כי הרי בפולין עשו את זה, גירשו את היהודים לאיזהשהו מקום איפה שלא היה אף בנאדם, והם היו שם כמעט מתים מרעב, מישהו עזר להם שם, ומהנימנסלנד בא אלינו הפליט הזה, הליכטנשטול הזה, אז חשבנו כולנו שאולי גם אותנו יזרקו איפהשהו בשדות. ואז לקחו הרבה אנשים, ואני זוכרת איך שאנחנו ישבנו שם בבית, וכל הזמן באו אנשים, 10 בתים מאיתנו כבר נכנסים הליטאים, 9 בתים נשאר, 8 בתים נשאר, 7 בתים נשאר, ועד שהגיעו, זה היה משהו, זה היה, קשה לתאר את ההרגשה הזאת, שהנה הנה הם מתקרבים, הם כבר באים, ואני זוכרת איך הוציאו אותנו מהבתים. עמדו כמה גרמנים, את כל העבודה השחורה עשו ליטאים. היו להם חליפות כאלה בצבע כזה בין צהוב לחום, והם נקראו ... בטליונה, זאת אומרת הבטליון, המחלקה שמיועדת לשמירה על עצמם, לשמירה על אליטה. אז המשימה הראשונה היתה לירות ביהודים. ואנחנו הלכנו, והלכו נשים עם ילדים על הידיים, עם סירים, עם מזוודות קטנות, כי העירו לנו כאילו שישלחו אותנו לאיזהשהו מקום. ועמדו הגרמנים, כמה גרמנים וספרו: איינץ, צוויי, דריי, פיר, וכך הלאה, ודחפו ככה אותנו בידיים, ככה כמו צאן לטבח, והלכו הנשים. ואז התחילו האנשים עם הפורט התשיעי. אז חלק חזר, חזרנו כנראה בגלל התעודות שלנו, ואיכשהו השכנים שלנו גם כן חזרו, וחלק הלך. ואנחנו ראינו דרך החלונות, שם היה הר, וראינו איזה פס שחור כזה, והפס השחור הזה זה היו אנשים. וחשבנו שיאספו אותם שם באותו פורט, אנחנו גם לא ידענו בדיוק שהם הולכים לפורט התשיעי, וישלחו אותם לאיזהשהו מקום. אבל למחרת בא ילד בעירום, בלי בגדים, כולו דביק, ילד ככה בערך בן 9, ועשה רושם

של ילד חולה נפש, והוא סיפר שיריבים, שמצויים לעשות בורות, ויורים ושונאים נופלים אל הבורות האלה. ולא ידעו - להאמין לו, או לא להאמין לילד הזה. ובסוף האמינו, כי שמענו יריות. ואז הבנו שזה הסוף. והיו עוד אקציות, עוד כמה אקציות כאלה, ולקחו וכל האנשים שלקחו אותם - אז האנשים האלה לא חזרו, וכבר ידעו שזה המוות, שזה הסוף, ושעומדים לחסל אותנו.

ש. איזה זמן זה בערך, את זוכרת?

ת. זה היה ככה סתיו, סתיו 41. ואני זוכרת את האקציה הגדולה, הנוראית הזאת, ואני לא זוכרת בדיוק כמה אלפים אז נספו, אבל אני זוכרת שהיו אלפים. ואז אנחנו כבר גרנו אצל סבא וסבתא, כי חיסלו את הגטו הקטן, ושם כבר גרו ליטאים, כבר לא היה הגטו, לא היה הגשר, והוציאו את התותח, וגרנו כולנו יחד. זאת אומרת הוריי, סבא וסבתא ודודות, שתי דודות שלי מוילנה.

ש. כשאת אומרת 'חיסלו', רק שבין פה, פשוט חיסלו אותם, הרגו אותם?

ת. חלק חיסלו וחלק שלחו אל הגטו הגדול, כבר היה מקום בשבילם, אז גם אנחנו.

ש. היה מקום בגלל שחיסלו?

ת. כן, כן.

מקור: ארכיון יד ושם 10095 / 0.3